

Rohepöördest ja harjumuste loomulikust muutumisest

Jarek Kurnitski

Rohepöörde ja kliimanetraalsuse diskussioon hakkab kalduma teemast kõrvale. Tasuks arutleda, kuidas rohepööret teostada põhiliselt nende asjade kaudu, mida nagunii heaolu kasvatamiseks või muudel põhjustel teha vaja oleks. Selle asemel kuuleme järjest rohkem, et äkki see rohehullus võiks meist mööda minna. Kas selline mõtlemine on tõsiselt võetav? Kui isegi väga tahaks, väikeriik suurt laeva pöörata ei suudaks. Eriti kui sarnase söeenergeetikaga suurriik Poola on suutnud endale präänikud välja rääkida ja usinalt rohepöördesse panustama hakanud.

Kui miski on üllatav, siis see, et Euroopa tasemel rohepöörde vastased peaaegu puuduvad ning «Fit for 55» eesmärki on saatnud heakskiitev mõmin. Üldine suhtumine on pragmaatiline: loome turumehhanismid, investeerime, teenime kasumit, parandame heaolu ja konkurentsivõimet. Nii on tegelikult tegutsenud ka Eestis. Suures osas Euroopa rahaga investeerime varustuskindluse tagamiseks ja Vene elektrisüsteemist lahutamisse, millesse maksumaksja panus on tagasihoidlik. Eesti inimeste usku tegevuste mõttekusse näitab roheelektri ettevõtte börsile tulek ja tõeliseks rahvaaktsiaks saamine.

Vastamata on siiski küsimus, mismoodi rohepööre mõjutab tavalist inimest. Kuna plaanid ulatuvad aastani 2030 ja 2050, on poliitikud olnud väga ettevaatlikud - mida täna külvad, seda konkurendid järgmises valimistsükli võivad lõigata. Olukorras, kus selgeid seisukohti ei julgeta väljendada, muutuvad inimesed umbusklikuks. Kartus, et mõni asi läheb kallimaks või tarbimisharjumusi tuleb muutma hakata, on loomulik. Kui vaadata juba tehtud tegevusi, siis võib väita, et midagi sellist pole juhtunud.

Ilmselt ei ole enamik tähele pannud, et üks rohepööre ehituses on juba toimunud. Korterid olid kallid enne 2020. aastal tulnud liginullenergiahooneid ja on seda ka praegu. Selles suhtes ei muutunud midagi. Praegune hinnatõus tuli hiljem ja teistel põhjustel. Need õnnelikud, kes nendes majades praegu elavad, imestavad poleemikat elektriarvete ümber, sest interneti, vee ja prügi maksumuse kõrval need eriti silma ei paista. Umbes 200 000 Eesti inimest on kogenud korterelamute tervikliku renoveerimise mõju. Enamik on teinud seda KredExi toetusega. Tulemusena ei ole kommunaalkulud enne ja pärast renoveerimist koos laenumaksega suurt muutunud. Küll on korteri väärtus

oluliselt suurenenud, tuba soe ja õhk värsk - päris meeldiv preemia kliimaeesmärgi täitmise eest.

Siin võib vastu vaielda, et elanikud on saanud KredExi toetuse Euroopa maksumaksja taskust. Kui täpsemalt vaadata, siis renoveerimishanke maksumusest laekub tööjõu ja käibemaksudena riigieelarvesse tagasi 32 protsenti. Ehk kui ühel aastal toetus väljastada, siis järgmisel aastal laekub sama summa riigieelarvesse tagasi. See on hea näide riigieelarveneutraalsest meetmest.

Häid näited on teisigi. Kaugküttest tuleb radiaatorisse roheline ehk taastuvenergiaseerius. Selle hind on langenud tänu fossiilkütustest loobumisele. Kas keegi tunnetab, et kaugkütte energiapöördesse on panustatud liiga palju maksumaksja raha? Tegelikult on ettevõtted ise investeerinud. Ka struktuurifondide vahendeid on kasutatud. Lõpptulemus on soodne nii tarbijale, ettevõtetele kui ka keskkonnale. Selline kolmekordne võit on just see, mida tasub rohepöördega püüda. Eestis on käivitunud laialdane biogaasi tootmine, millega näiteks sõidavad bussid. Seega transpordi rohepöörde ei pea jääma ainult elektriautode teha ja on võimalik otsida taskukohasemaid lahendusi.

Kõige häirivam on jutt, et peame hakkama oma tarbimisharjumusi muutma. Ei pea, sest lihtsate arvutustega on veenvalt tõestatud, et kui kõik teeksid väikseid asju, siis lõpptulemusena ei juhtuks peaaegu mitte midagi. Efektive tulemuse toob see, kui turumehhanism on poliitika ja regulatsioonidega paika saadud. Samas võivad uued lahendused tekitada ja tihti loovadki uusi võimalusi, mille tulemusel muutuvad tavalise inimese tarbimisharjumused. Kui näiteks ühistransport läheb kiiremaks ja mugavamaks kui sõiduautoga ummikus istumine, siis pole ime, et inimesed vahetavad liikumisviisi. See ei ole utopia. Igaüks võib Helsingisse või Stockholmi vaatama minna, kuidas kliimaneutraalseks kujunev transpordisüsteem töötab.

Kokkuvõttes vajame rohkem pikka plaani ja head tegevuskava. Rõõmustav on, et mitu ettevõtet, nii riiklikud kui ka erasektori omad, on juba teinud plaanid aastani 2030 või isegi 2045. Ka poliitikud võiksid nüüd õige käigu sisse saada. Ei teeks ju paha neid asju oma töövõitadena esitleda.

TEADLASE PILGUGA